

Samhällsservice och legitimitet

Lokala, nationella och regionala spelare i Libanons bristande elförsörjning

Hanna Leonardsson

Service delivery and legitimacy: Local, national, and regional actors in flawed Lebanese electricity provision

By satisfying citizens' needs, service delivery is considered a tool for creating stability and state legitimacy. However, expectations on service deliveries, and the mix of private, civil society and government actors that characterize its provision matter for who gains legitimacy and how. These questions are put to the fore in divided societies and fragile states where the needs of citizens are satisfied by actors linked to group identities. Lebanon is no stranger to these terms. By taking a closer look at Lebanon's electricity supply, a sector suffering from insufficient generation and recurrent blackouts, this article examines how and for whom legitimacy is created through service delivery. The article focuses on three examples of how local, national and regional actors act to meet Lebanon's electricity needs. The examples show how different actors gain legitimacy but also how Lebanon's electricity provision creates a Lebanese state formed through national, regional and global politics.

Introduktion

I oktober 2021 kablades nyheten ut över världen att Libanon helt skulle försättas i mörker. För ett land i djup ekonomisk kris var detta inte en metafor för landets "mörka" och svåra tid. Hotet var högst konkret. Den akuta elbristen var en direkt konsekvens av en libanesisk lira i fritt fall och en djupt skuldsatt stat utan resurser att importera bränsle till att driva landets kraftverk. Men trots omvärldens bestörtning – och förvåning – var detta bara ännu ett exempel på hur Libanon under decennier, genom politiska uppgörelser med primärt fokus på kortsiktig konfliktlösning, vaga konstitutionella reformer och politisk succession, skapat en stat som cementerat den politiska elitens makt och samtidigt ignorerat invånarnas fundamentala behov (Khalaf 2012).

Hanna Leonardsson är verksam vid Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet.
E-post: hanna.leonardsson@globalstudies.gu.se

Som en konsociationell demokrati¹ är politiska uppgörelser inte bara ett politiskt spel utan del av den maktindelning som regleras av den libanesiska konstitutionen och diverse informella överrensommelser.² Konsocialismen har i Libanon använts som ett verktyg för att skapa konsensus mellan landets närmare tjugotalet religiösa samfund. Den låg till grund för Libanons självständighet 1943, och Taifavtalet 1990, det avtal som markerade slutet på Libanons 15 år långa inbördeskrig. Maktindelningen har fungerat som motvikt till framväxandet av staten som en centraliserad, auktoritär makt och har i stället gjort den representativ – och tillgänglig – för olika grupper. Men maktindelningen har även skapat en ineffektiv och splittrad stat, underordnad sekterisktiska ledares mål och ambitioner (Salamey 2014: 170f).

Tillhandahållandet av välfärdstjänster har blivit en del av denna maktindelning. Formellt är ansvaret för samhällsservicen i landet placerat under regeringen och dess ministerier men i praktiken sker tillhandahållandet genom privata företag och till viss del civilsamhällesorganisationer. Ofta har dessa aktörer en sekterisk tillhörighet och täta kontakter till den politiska eliten inom sin grupp. Genom Libanons ineffektiva och korrupta statsapparat³ förses privata aktörer med statliga kontrakt, ett sätt för den politiska eliten att visa sin handlingsförmåga. På så vis blir samhällsservice en förlängning av relationen mellan den politiska eliten och folket, beskrivet som ett förhållande mellan klienter och beskyddare (Ahmad et al. 2020; Leenders 2012).

Samtidigt stannar inte politiska och ekonomiska eliters allianser inom Libanon, utan de sträcker sig till grannstater och regionala stormakter, formade av uppdelningen mellan sunni- och shiamuslimer i Mellanöstern och rivaliteten mellan Saudiarabien och Iran, samt Israels roll i regionen och det globala kriget mot terrorismen (Paler et al. 2018; LCPS 2017; Salamey 2014; Ghaddar 2016; Hamzeh 2001; se även inledningen i detta specialnummer).

Servicesektorns sammansättning är därmed del av en politisk ekonomi, som uppmuntrar människor att acceptera en sekterisk uppdelning av landet under premissen att de därigenom får sina grundläggande behov tillgodosedda.

1 Libanon är en parlamentarisk demokrati med parlamentsval vart fjärde år och kommunala val vart sjätte. Trots demokratiska institutioner klassificeras landet som delvis fritt av Freedom House och sedan 2022 för första gången som en auktoritär regim enligt the Economist Intelligence Unit (Freedom House 2023; Economist Intelligence 2022).

2 Libanons konsociationella demokrati innebär en sekteristisk uppdelning av statlig makt: posterna i landets parlament delas mellan landets arton religiösa samfund vilka inkluderar 12 kristna inriktningar (inom katolicismen, den ortodoxa samt evangeliska kyrkan), två shiamuslimska inriktningar, sunnimuslimer, druzer, alawiter och (en liten minoritet) judar. Hälften av parlamentsposterna går till kristna grupper och hälften till muslimska. Konstitutionen anger även att Libanons president måste vara kristen maronit, premiärministern sunnimuslim och talmannen i parlamentet shiamuslim. Dessutom fördelas höga chefspositioner inom statliga institutioner mellan de största grupperna (Salamey 2014).

3 Libanon har genomgående och omfattande problem med korruption. Enligt Corruption Perceptions Index hamnar Libanon på plats 150 av 180 länder, och får ett resultat på 24/100 där 0 är mest korrupt och 100 är minst korrupt (Transparency International 2022).

Den rådande samhällsstrukturen förhindrar transparens och utkrävande av ansvar och bidrar till att reproducera inte bara nationella skiljelinjer och därmed Libanons karaktär av splittrad stat, utan ökar också regionala och globala intressens inflytande i landet.

Det sekteristiska och internationella inflytandet över samhällsservicen i Libanon står i kontrast till den i litteraturen förhärskande idén om att tillhandahållandet av välfärdstjänster är en del av samhällskontraktet mellan staten och medborgarna, ett kontrakt som i förlängningen skapar stabilitet och statlig legitimitet (McLoughlin 2015). Självklart varierar graden av uppfyllande av detta ideal, och i så kallade svaga stater (fragile states), dit Libanon i allt större utsträckning räknas,⁴ är bristen på samhällsservice kännetecknade (Brinkerhoff & Johnson 2008). Samtidigt anses en fungerande samhällsservice ha stor betydelse för skapandet av legitima och stabila stater, och den är en central komponent i Världsbankens, FN:s och statliga aktörers utvecklings- och återuppbyggnadsprogram (Brinkerhoff & Johnson 2008; McLoughlin 2015). Till exempel var insatser inom olje-, el-, vatten- och hälsosektorn en central del av USA:s återuppbyggnadsprogram efter invasionen i Irak 2003 (GAO 2005).

Det paradoxala i Libanon är att samhällsservice både mobiliserar medborgare inom sin religiösa tillhörighet eller grupp, och får folket att gå samman över politiska och sekteristiska gränser för att kräva mer av staten. Exempel är de protester som följde på sopkrisen i Beirut sommaren 2015 och den landsomfattande "Revolutionen" (Thawra) i oktober 2019, som utlöstes av statens förslag att införa en "Whatsapp-skatt". Förslaget kom bara dagarna efter att den underfinansierade brandkåren misslyckats med att bekämpa de skogsbränder som drabbade landet under sensommaren (Leonardsson 2019).

De förväntningar som finns på staten som leverantör av samhällsservice, och den politiska ekonomi som i praktiken präglar samhällsservicen i Libanon, ställer frågor om samhällsservice som ett verktyg för legitimitet på sin spets. I den här artikeln undersöker jag hur legitimitet skapas, och för vem, i processer som är kopplade till elförsörjning som en basal samhällsservice. Fallet är Libanon. Det stora behovet av ny infrastruktur och storskaliga investeringar i landets elsektor gör att staten både måste vara en central producent och leverantör av el (Ahmad 2020; World Bank Group 2020). Samtidigt är den libanesiska staten bara en av många spelare som förser befolkningen med statlig el.

Artikeln fokuserar på tre exempel där lokala och nationella aktörer verkar, eller där utomstående regionala intressenter är aktiva parter. Det första är fallet Zahle, en landsbygdskommun belägen i Bekaadalen, som sedan 2014 byggt upp kapacitet för att själv förse invånarna med elektricitet 24 timmar om dygnet. Det

4 Enligt Fragile States Index 2022 hamnade Libanon bland de länder som anses ha en alarmerande risk för statlig kollaps med ett värde på 91,3 av 120 med endast 27 länder i världen med högre värden. Libanon tillhör även ett av de 12 länder vars situation försämrats mest sen föregående år, framför allt på grund av den ekonomiska och politiska krisen (Fragile States Index 2022).

andra fallet handlar om importen av olja och gas från Iran som Iranallierade Hizbollah genomförde för att lösa den akuta bränslebristen under 2021. Det tredje exemplet handlar om avtalet om en permanent maritim gräns mellan Libanon och Israel. Överenskommelsen, som undertecknades så sent som den 27 oktober 2022, är en viktig pusselbit i Libanons framtida utvinning av olje- och gasfyndigheter i havet utanför landets kust. Genom att studera ett lokalt, ett regionalt och ett nationellt exempel är frågan vad de olika aktörernas delaktighet – eller för den delen inblandning – betyder för den libanesiska statens legitimitet. Eller, för att formulera om frågan, vems politiska legitimitet är det som gynnas när den centrala staten själv brister i förmåga, och där tillfälliga eller mer permanenta lösningar sker på initiativ från både lokala, regionala och globala aktörer?

Samhällsservice som verktyg för en legitim stat

Idén om samhällsservice som en källa till statlig legitimitet bygger på uppfattningen att statens roll stärks när den tillhandahåller tjänster som tillgodoser de väsentliga behoven i ett samhälle. När människor får sina basala behov tillfredsställda sluter de upp bakom staten. Det i sin tur skapar förutsättningar för en grundläggande acceptans av statliga regelverk och minskar risken för att människor ifrågasätter statliga myndigheter och deras auktoritet (Krampe 2016: 53–54, 57; Lemay-Hébert 2009: 24; Mcloughlin 2015: 345; Paris & Sisk 2009). Idealiskt ses samhällsservice som ett sätt att dagligen manifesteras samhällskontraktet mellan medborgare och staten, samtidigt som servicen är central för att tillgodose befolkningens behov.

Naturligtvis varierar staters förmåga att uppfylla dessa ideal beroende på politiskt system, de statliga institutionernas administrativa och finansiella möjligheter, och om de endast representerar majoritetens intressen eller också kan tillgodose minoriteters rättigheter. Splittrade och svaga stater tillför ytterligare problematik genom brist på resurser och pågående eller tidigare konflikter. Men även där finns en variation, från stater som är sårbara och har små men ändå vissa möjligheter att uppfylla befolkningens behov till stater i fullständigt sönderfall (Brinkerhoff & Johnson 2008).

Trots staters bristande kapacitet poängterar forskningen om svaga och splittrade stater att samhällsservice kan vara ett verktyg för att minska staters sårbarhet och göra det möjligt att skapa legitimitet och stabilitet. Däremot är detta ingen universallösning, utan en del av insatserna för att åstadkomma vad som har kallats för tillräckligt bra samhällsstyre, eller ”good enough governance”, där situationsanpassad och rimlig samhällsservice och politiskt deltagande är centrala inslag (Grindle 2004; 2011). I samhällen som till exempel det i Libanon, där identitet och grupp tillhörighet påverkar uppfattningen av legitimitet och makt, blir dynamiken kopplad till tillhandahållandet av välfärdstjänster ännu mer komplex (Kachuyevski & Olesker 2014).

Inom forskning om splittrade samhällen framhålls tre centrala aspekter för hur samhällsservice kan fungera legitimerande. För det första handlar det om att leverera en samhällsservice som är lyhörd för existerande behov. Det bygger på idén att missnöje eller risken för att befolkningen vänder sig till andra aktörer för att få sina behov tillfredsställda minskar om den service som ges faktiskt är den som efterfrågas (McCloughlin 2015). Vad som anses som faktiska behov bygger i sin tur på vilka förväntningar befolkningen har. På så vis måste lyhörd samhällsservice bygga på kunskap om befolkningens behov, men den blir även en del av kollektivets bedömning av statens prestation och befolkningens förväntningar på vad staten borde tillhandahålla (McCloughlin 2015; Krampe 2016). Genom den kollektiva allmännyttan läggs fokus på centrala institutioner och lika samhällsservice till alla (Brinkerhoff & Johnson 2008).

Den andra aspekten handlar om inkluderande samhällsservice. Det betyder att anpassa samhällsservicen så att den tar hänsyn till behoven hos olika grupper inom staten. Det kan vara nationella minoritetsgrupper som är framträdande lokalt, eller andra grupper med specifika behov. I splittrade samhällen kan inkludering av en specifik grupp bidra till att den känner sig sedd där det övriga samhället tidigare har ignorerat behoven (Cammett & Issar 2010; Brinkerhoff 2011). Den här aspekten står i kontrast till behovet av allmännyttig och generell samhällsservice och öppnar i stället upp för en samhällsservice som tillgodoses på kommunal eller regional nivå och med större möjligheter till att hantera lokal mångfald eller särprägel (Brinkerhoff & Johnson 2008).

Den tredje aspekten handlar om förmågan och resurserna att tillhandahålla tjänster. Vid genomförandet av behovsbaserade och inkluderande tjänster som legitimerar staten, spelar kapacitet i form av finansiella resurser, kunskap och personal en viktig roll. Detta sätter fokus på finansiella, institutionella och juridiska befogenheter hos centrala institutioner för uppfyllandet av det som uppfattas som allmännyttan, men det poängterar också vikten av flernivåstyrning och decentralisering av makt som ger lokala och regionala myndigheter tillräckliga administrativa befogenheter och ekonomiska förutsättningar för att tillhandahålla en bred och inkluderande samhällsservice (Cheema & Rondinelli 2007). I resterande del av den här artikeln undersöker jag Libanons elförsörjning, och om ett lyhört, inkluderande och kapabelt tillhandahållande av el kan skapa legitimitet, och i så fall för vem.

Bristande elförsörjning – ett långtgående och svår-löst libanesiskt problem

Strömavbrott och brist på el har under flera decennier varit ett problem för industrier och arbetsplatser, liksom i människors dagliga liv i Libanon. Det statliga elföretaget Electricité du Liban (EDL) har ansvar för elförsörjning och distribuering över hela landet. Före inbördeskriget försåg elva statliga

elkraftverk den libanesiska marknaden med el som räckte för den tidens behov. Under inbördeskriget 1975–1990 utsattes både kraftverk och elnät för omfattande förstörelse. Underhållet blev eftersatt med försämrad kapacitet som följd (Fardoun et al. 2012).

Efter kriget satte man en omfattande underhållsplan för både kraftverk och distributionsnät i verket. Den visade sig dock vara otillräcklig och än idag täcker EDL:s produktion inte Libanons behov av elektricitet. Under 2010-talet drabbades de flesta libaneser av avbrott i den statliga elförsörjningen, i flera städer upp till tretton timmar per dag (Fardoun et al. 2012). De senaste åren har strömavbrotten ökat i antal och 2021 rapporterades om elavbrott på upp till 23 timmar per dygn (Ahmad et al. 2020; Jaafari & Battah 2021).

Problemen med den statliga elförsörjningen har flera orsaker. Bristande underhåll av kraftverk och elnät ger stora förluster och underproduktion. En annan anledning är att inkomsterna inte täcker kostnaderna för elproduktionen då EDL tar ut ett lågt pris på el. Enligt Ahmad et al. (2020) är priset lägre än kostnaden för produktionen, och följer inte med när oljepriserna stiger. Detta på grund av regeringens beslut att frysa priset på el 1994 då priset på olja under en tid legat kring 20 dollar per fat, något som sedan tidigt 2000-tal fluktuerat mellan 40 och 140 dollar (Human Rights Watch 2023; Trading Economics 2023). Dessutom förlorar EDL inkomster genom bristande översikt, förvaltning och kontroll, något som lämnar utrymme för stölderna på elnätet när människor tjuvkopplar sig till EDL:s elledningar. Det finns också ett tilltagande problem med obetalda fakturor, delvis från brukare med växande oförmåga att betala, privatpersoner likväl som statliga institutioner. Men det finns även indikationer på att vissa aktörer, i eller kopplade till den politiska eliten, kringgår betalning för el (Ahmad et al. 2020: 52). Bristerna på inkomstsidan lämnar i sin tur än mindre utrymme för underhåll och har gjort EDL beroende av statliga medel, vilket i sin tur bidragit till en ökning av Libanons redan stora statsskuld (Human Rights Watch 2023). Dessutom är Libanons elmarknad starkt kopplad till efterkrigsekonomin. Det har resulterat i att statliga projekt och resurser har delats upp av fredsavtalets parter, och de grupper som har tagit plats bland den politiska eliten har stora möjligheter att fördela statliga kontrakt och förmåner till sina allierade (Ahmad et al. 2020: 11–12; Leenders 2012).

Bristen på statlig el har däremot inte inneburit att libaneser är helt utan ström under större delen av dygnet. En vanlig lösning för att täcka hushållens behov är att teckna ett abonnemang med ett privat företag som producerar elektricitet med hjälp av dieselgeneratorer. Den privatproducerade elen har ofta lägre spänningsgrad, och betingar ett betydligt högre pris per kilowattimme, än den statliga. Även om den privatgenererade elmarknaden är oreglerad uppskattades den bestå av 34 000–40 000 elproducenter år 2021. Aktörerna finns över hela Libanon; de varierar i storlek där några täcker behovet av el i ett fåtal kvarter medan andra förser en hel kommun med ström (Jaafari & Battah

2021). Dessa aktörer fyller ett tomrum, men det betyder också att libaneserna får betala dubbla elräkningar, och många väljer att anpassa sin användning av energikrävande apparater till de timmar de har statlig el.

Under de år som Libanon har plågats av otillräcklig elförsörjning har ett flertal initiativ för alternativa lösningar växt fram. Några är akuta och kortsiktiga, andra långsiktiga. I den här artikeln tittar jag närmare på tre sådana initiativ: det som togs av det kommunala elbolaget i Zahle som försett invånarna med elektricitet de senaste 10 åren, Hizbollahs initiativ att importera olja från Iran för att lösa Libanons akuta brist på bränsle 2021, och avtalet för en permanent maritim gräns mellan Libanon och Israel som undertecknades i oktober 2022.

Zahle – lokal lösning på ett nationellt problem

I Zahle har det kommunala elbolaget, Electricité du Zahle (EDZ), försett invånarna med el sedan 1923. Då fick Zahle privilegiet från sultanen i det osmanska riket att bedriva kommersiell verksamhet i form av elförsörjning genom vattenkraft.⁵ Trots att imperiet gick i graven strax därefter behöll EDZ sitt privilegium under det franska mandatet 1922–1943, och efter att Libanon blev självständigt 1943 (Ahmad et al. 2020). Däremot ledde sjunkande vattennivåer i Berdawnifloden, i kombination med bristande underhåll och EDL:s ökande kapacitet, till att EDZ successivt övergav elproduktionen och gick över till att enbart bli eldistributör (Ahmad et al. 2020). Det innebar dock att EDZ kom att lida av samma elavbrott och brist på statlig elektricitet som resten av Libanon som får sin ström genom EDL.

Under 2013 initierade EDZ planer på att återuppta sin roll som elproducent. 2014 installerades lokala dieselgeneratorer genom ett avtal med företaget Aggreko. Då Zahles privilegium från 1920-talet fortfarande var giltigt, lyckades EDZ övertala departementet för energi och vatten (Ministry of energy and water, MEOW) att företaget hade de lagliga rättigheter som krävdes; detta trots att MEOW vid den här tiden förespråkade centraliserad elförsörjning genom EDL (Ahmad et al. 2020; Ahmad 2020). Med andra ord hade EDZ den juridiska kapacitet som krävdes för att genomföra initiativet.

Sedan 2014 har EDZ försett invånarna i Zahle med elektricitet 24 timmar om dygnet.⁶ För att klara av det har EDZ byggt upp ett system som står på två ben. För det första fortsätter EDZ att vara en distributör av den elektricitet som

5 Under det Osmanska rikets sista tid gavs privata aktörer – ofta lojala anhängare och lokala ledare – tillstånd att bedriva offentlig verksamhet på kommersiell grund. Dessa tillstånd gavs inom ett flertal sektorer; till exempel el- och vattenförsörjning samt transportsektorn, och var ett sätt att upprätthålla det Osmanska rikets inflytande under dess sista dagar (Ahmad et al. 2020).

6 Elförsörjningen var tillgänglig 24 timmar om dygnet fram till sommaren 2021. Då blev Libanons ekonomiska kris kännbar också för EDZ som gick ut med uppmaningar om att minska elförbrukningen och stänga av elen under några timmar på natten (Sewell 2021).

kommer från EDL. För det andra distribuerar EDZ el från det privata företaget Aggreko, vars dieselgeneratorer genererar elektricitet under de timmar på dygnet när elen från EDL inte är tillgänglig (Ahmad et al. 2020). Kunderna har kontrakt med EDZ som distributör, även om elen kommer från två håll. Som tidigare nämnts är det låga elpriset ett problem för EDL. Men genom att ta ut en högre avgift har EDZ blivit ett vinstdrivande företag och en aktör som kan investera i underhåll och utveckling. Samtidigt har EDZ blivit ett företag som kunderna litar på och betalar sina räkningar till (Ahmad 2020; McCulloch 2021). På så vis uppfyller EDZ invånarnas förväntningar på samhällsservice, vilket är centralt för legitimiteten, samtidigt som det skapar en acceptans för de villkor som den levereras under.

I Zahle har den så kallade ”decentraliserade elförsörjningen” (McCulloch 2021) haft flera positiva konsekvenser. I jämförelse med tiden då invånarna förlitade sig på EDL, kombinerat med privata aktörer med högre taxa, har tillgången på el inneburit att de kan ha kylar och frysar igång och köra tvättmaskinen när det passar. Dessutom har de något så självklart som tillgång till ljus under dygnets mörka timmar. Detta har minskat invånarnas dagliga stress över att leva ”enligt elens rytm” (Ahmad et al. 2020: 36-37). Tidigare påverkades framför allt kvinnorna eftersom de står för den största delen av hushållsarbete. De var tvungna att planera sina sysslor utifrån de få timmar som elen var tillgänglig, och planera om ifall strömmen inte kom. Även småföretagare som inte hade råd med en egen dieselgenerator drabbades, liksom äldre eller sjuka som var beroende av elektricitet till medicinsk utrustning eller av ljus för att undvika fallskador (Ahmad et al. 2020).

Samtidigt står bilden av de alltigenom positiva konsekvenserna inte oemotsagd. Även om EDZ:s stora fördel är att de distribuerar el 24 timmar om dygnet tar de ut ett högre pris per kilowattimme än vad kunderna tidigare betalade för el från enbart EDL. Alla familjer klarar inte prishöjningen. Till exempel berättar en person i staden Bar Elias följande för Ahmad et al.:

Some poor households did not have a generator subscription before and used to pay LBP 15,000 (US\$10⁷) a month [just for EDL electricity]. Now, no matter what, they pay LBP 50,000 (US\$33) and this is too much for them (Ahmad et al. 2020: 40).

För kunder som tidigare valt att endast köpa den billigare elen från EDL innebar övergången till EDZ en högre taxa. Detta eftersom EDZ tar ut samma pris per kilowattimme, oavsett om kunderna använde elen från EDL eller Aggreko. För de kunder som tidigare betalat två elräkningar blev EDZ:s taxa lägre än de privata aktörernas taxa för dieselgenererad el, vilket för de flesta rättfärdigade EDZ:s pris. Samtidigt tog det bort konsumenternas valfrihet och möjligheten för hushåll med

7 Enligt den tidigare fasta kursen då 1500 LBP var lika med 1 USD.

lägre inkomst att enbart förlita sig på den billigare elen från EDL. Med den ekonomiska kris Libanon går igenom idag blir skillnaden kännbar för många hushåll.

På samma gång är tillgången på el i Zahle del av ett genomgående mönster i Libanon, där tillgången till samhällsservice bygger på sektierism, kontakter med nationellt och internationellt inflytelserika aktörer och dessa aktörers sammafällande intressen (Cammett & Issar 2010; Leonardsson 2020). Det betyder inte nödvändigtvis att samhällsservice endast ges till dem som tillhör den egna gruppen. Däremot skapar kontakter mellan inflytelserika aktörer förutsättningarna för att samhällsservicen tillhandahålls, till exempel genom att frigöra resurser genom lån och donationer, utfärda tillstånd och upphandla kontrakt (Salloukh 2019; Leonardsson 2020). Den legitimerande effekt som samhällsservice har blir därmed också en del av en fortsatt maktfördelning, baserad på allianser och klientelism (Cammett & Issar 2010; Hamzeh 2001). EDZ:s möjlighet att initiera och fortsätta sin verksamhet är inget undantag. I en bransch känd för att vara färgad av korrupktion och sockrade avtal för import av bränsle (Leenders 2012), bygger eldistributionen genom EDZ på kontakter och förhandlingar med nationella intressenter. Enligt Ahmad et al. (2020) var EDZ:s framgång baserat på vad de kallar för ”funktionell korrupktion”:

The EDZ innovation was not the result of an upwelling of popular opposition to the concession system. It was the result of the deft use of the system by EDZ, building on local people’s sense of identity to garner political support while ensuring that opposing factions were either marginalised or suitably compensated. While this reform was unquestionably beneficial to the people of Zahle, it was designed, driven and controlled by local elite actors (Ahmad et al. 2020: 42).

EDZ:s utnyttjande av inflytelserika kontakter i och utanför Libanon går tillbaka till 1990-talet då Syrien hade en framträdande roll i Libanon. Enligt Ahmad et al. (2020: 24) hade EDZ starka band till Syrien fram till det att den syriska armén lämnade Libanon 2005. Påtryckningar från syrisk elit sägs ha påverkat det regeringsbeslut från 2004 som innebar att EDZ fick köpa el för 50 libanesiska lira per kilowattimme, i stället för 75 som då var EDL:s standardpris till distributörer. Ett lägre inköpspris ledde till en högre vinstmarginal för EDZ, något som troligtvis även gynnat inflytelserika kontakter. Det kombinerat med att företaget inte redogjort för hur mycket av kundernas elförbrukning som täcks av EDL:s respektive Aggrekos produktion – och att kontraktet med Aggreko inte redovisas offentligt – har lett till en allmän uppfattning om att EDZ är ett mycket lönsamt företag (Ahmad et al. 2020: 25).

Bristen på transparens grumlar kopplingen till elförsörjningens legitimerande effekt. Samtidigt är det inte säkert att detta påverkar folkets uppfattning om samhällsservicen:

We know that he (Nakad⁸) has enough money for his children and his children's children, but we don't care – we have 24/7 power! (citerad i Ahmad et al. 2020: 43).

Den här ”funktionella korruptionen” som Ahmed et al. kallar den för, har av andra analyserats som en del i hur sekteristiska grupper bygger upp legitimitet som politiska aktörer (Cammatt & Issar 2010; Nucho 2016; Dal Bello 2021) och hur det i sin tur har blivit en del av bygget av staten i Libanon (Leenders 2012; Egan & Tabar 2016; Salloukh 2019). Fallet med EDZ illustrerar hur nationella och regionala kontakter, samt ”funktionell korruption”, är en del av lokalsamhället, och påverkar möjligheterna till lokal utveckling. Sammantaget blir bilden av lokal samhällsservice och elförsörjning genom EDZ motsägelsefull. Genom att EDZ förser Zahle med ström dygnet runt skapar det legitimitet för det lokala styret. Samtidigt blir vetskapen om att lokala ledare utnyttjar de nationella kontakterna för egna syften ytterligare ett tecken på att Libanon är en splittrad och ojämlig stat, där vissa områden och grupper gynnas men inte andra.

Bränsleimport från Iran – en regional lösning på ett nationellt problem

När nyheten om att Libanon skulle läggas i totalt mörker kablades ut över världen 2021, blottades den sedan länge missköta elsektorn och konsekvenserna av Libanons ekonomiska kris, vilken sedan 2019 lett till minskad överföring av resurser från staten till EDL (LCPS 2022). I kombination med att den libanesiska liran tappat 80 till 90 procent av sitt värde hade EDL inte längre medel att importera det bränsle som krävdes för att driva de dieseldrivna elverken (El Deeb 2021).

Även om nyheten ansågs sensationell i internationella medier stod libaneserna inte handfallna. Ett av initiativen kom från Hizbollah.⁹ Genom sin allians med Iran förhandlade Hizbollah fram tre leveranser av iransk olja till Libanon. I augusti 2021 förklarade Hizbollahs ledare Hassan Nasrallah att hans organisation skulle undsätta libaneserna. I ett TV-sänt tal förklarade han: “I assure you, yes, God willing, we will definitely bring diesel and gasoline from Iran” (Hassan Nasrallah, augusti 2021, citerad i Associated Press 2021).

En månad senare kom den första leveransen av iransk olja till Baniyas, en hamn i nordvästra Syrien. Därifrån fraktades oljan med lastbilar in i Libanon.

8 Assad Nakad är vd på EDZ.

9 Hizbollah, ”Guds parti”, uppstod som en motståndsrörelse till den israeliska ockupationen av södra Libanon 1982. Sedan dess har den verkat som en militär organisation i Libanon, på Assadregimens sida i Syrien och med starka regionala band till Iran. I Libanon är rörelsen dessutom ett politiskt parti med platser i parlamentet sedan valet 1992. Hizbollah har även en social gren med ett stort utbud av tjänster inom välgörenhet och samhällsservice (Fawaz 2014; Norton 2007; Zeidan 2017).

Lastfartyget innehöll 33 000 ton olja, och det skulle krävas 792 lastbilar för att föra in den första leveransen (Chehayeb 2021). Förutom att distribuera bränsle till folket via Hizbollahs egen kedja av bensinstationer, Al Amana, meddelade Hassan Nasrallah att motsvarande en månads konsumtion skulle skänkas till statliga institutioner som sjukhus och vattenpumpar, men även till Röda Korset och till barnhem. Privata sjukhus, fabriker som tillverkar mediciner, bagerier och andra liknande företag skulle få köpa bränsle till ett lägre pris och för libanesiska lira. Med andra ord skulle priset inte baseras på den svarta marknadens skenande dollarkurs som annars bestämde priserna på importerade varor (Chehayeb 2021; Vohra 2021).

På grund av den ekonomiska krisen fick Hizbollahs import av olja en större betydelse än bara oljan i sig. Genom att brett distribuera oljan visade det på en lyhördhet för Libanons många utmaningar, till exempel att bristen på el och mediciner tvingat ett flertal sjukhus att stänga avdelningar, och att rinnande vatten inte kunnat garanteras på grund av brist på bränsle till pumparna (Chehayeb 2021).

När bränslet nådde Libanon stod Hizbollahs supportrar längs gatorna och välkomnade konvojen där den körde fram. Människorna ropade "Ahlan wa sahlan" (Välkommen), och medan vissa av dem kastade ris och blomblad på lastbilarna stod andra och viftade med Hizbollahs gula flaggor längs konvojens väg (Vohra 2021). Leveransen av olja välkomnades en masse av Hizbollahs bas av supportrar inom den shiamuslimska befolkningen i Libanon. Hizbollahs agerande sågs som ett hjältedåd i jämförelse med statens misslyckande med att försörja befolkningen med elektricitet, något som många ansåg var en skandal i det medelinkomstland som Libanon i alla fall tidigare varit.

Även delar av Libanons befolkning som traditionellt sett varit skeptiska till Hizbollah bildkades inför möjligheten att, om så bara för en stund, få känna att de levde i en stat där den mest basala samhällsservicen fungerade. I Gemayze, ett område i Beirut där majoriteten av befolkningen är kristna och ofta Hizbollahmotståndare, berättar en man för Vohra (2021):

We need fuel to survive. If Hezbollah asks, 'Do you want Iranian fuel?' I'll say, 'Yes, I do.' You see, they – and by they I mean all political parties and not just Hezbollah – have made us so thirsty, so desperate, that we don't care about politics, and changing the country for the better; we are struggling to survive (citerad i Vohra 2021).

Även om det inte var en lösning på krisen som helhet, medgav även Charaf Abou-Charaf, ordförande för Libanons läkarfack, att leveransen hade betydelse för Libanons hälsosektor: "It definitely will reduce some of the pressure on hospitals and allow them to do their work a bit more smoothly" (Chehayeb 2021). Genom sitt direkta agerande visade Hizbollah att man kan

gå från ord till handling, och ta libanesernas behov och förväntningar på en fungerande stat på allvar (McLoughlin 2015, 2019; Brinkerhoff et al. 2012; Krampe 2016). Men Hizbollahs agerande måste också förstås i relation till de förväntningar, eller brist på förväntningar, som libaneserna har pga. landets pågående ekonomiska, humanitära och politiska kris. I det läget blir någon samhällsservice bättre än ingen alls, även om Hizbollahs möjligheter att agera i princip bygger på en fortsatt splittring av staten och samtidigt goda förbindelser med Iran.

Ytterligare stöd för Hizbollahs import av olja kom nyligen från oväntat håll. I juli 2022 gav Samir Geagea, ledare för det kristna partiet Lebanese Forces, sitt stöd för fortsatt import av olja från Iran, förmedlat via Hizbollah:

I think that the Lebanese government should agree with Sayyed Hassan Nasrallah's proposal to import Iranian fuel for free in order to set up energy production plants in the country (Middle East Monitor 2022).

Lebanese Forces, med Samir Geagea i spetsen, har i många år agerat som en av Hizbollahs största kritiker. Även om Geageas uppfattning om Hizbollah som en militant organisation kvarstår, visar hans uttalande att kapaciteten att leverera samhällsservice kan generera legitimitet även för de mest oväntade av aktörer, när Libanons ekonomiska kris krossat alla förhoppningar om andra alternativ. Eller kanske att uttrycket "desperate times calls for desperate measures" gäller även för de mest hårdföra av motståndare.

Samtidigt har Hizbollahs agerande genererat mycket kritik för vad importen betyder för Libanon internt och i Mellanöstern mer allmänt. En åsikt som har framförts är att även om Hizbollah får ta åt sig äran för att ha försett Libanon med bränsle, är betydelsen av den iranska oljan överdriven. Laury Haytayan, energiexpert på Natural Resource Governance Institute (NRGI), sade att: "One tanker carries just enough fuel to fulfill Lebanon's needs for two days. A few of these tankers is far from what we need" (Vohra 2021). Med andra ord var de tre leveranserna med olja fraktad med lastfartyg endast tillräckliga för att täcka Libanons behov i knappt en vecka. I en annan intervju förklarar Laury Haytayan att:

We cannot consider it a victory if the electricity increases from zero hours per day to six or eight hours per day. This is a new setback. Iran wants to give us fuel for five months, but then what? (MEMRI TV Videos 2021).

Den libanesiska energikonstulterna Jessica Obeid påpekar att importen av bränsle är "quick fixes" som ger snabba resultat men inte förändrar något i Libanons elsektor:

“The problem isn’t where we get fuel or electricity from, it’s how we’re going to pay for it.” The Iranian fuel, she says, would not be a game-changer in terms of meeting surging demand and it is calculated to improve Hezbollah’s popularity (Chehayeb 2021).

Hizbollahs agerande vid sidan om staten, som en enskild aktör, ligger till grund för mycket av den kritik som har kommit från andra håll. Före detta premiärministern Saad Hariri, och andra med honom, kritiserade Hizbollah för att kringgå staten och utsätta Libanon för onödiga risker genom att importera olja från Iran, ett land vars oljeexport ligger under amerikanska sanktioner (Middle East Monitor 2022). Deras farhågor var att Libanon skulle svärtas ner av samröre med Iran och att landet självt också skulle drabbas av de amerikanska sanktionerna (Wroughton & Pamuk 2019). Mitt i en djup ekonomisk kris riskerade detta att bli ytterligare ett slag mot en sårbar libanesisk stat.

Självklart fanns riskerna med att bli utsatta för amerikanska sanktioner med i Hizbollahs kalkylering. För att undkomma sanktioner lade fartygen strategiskt till i Syrien i stället för att ankomma direkt till Libanon. Bränslet lastades om till lastbilar som sedan körde in i Libanon via icke-officiella gränsövergångar (Vohra 2021). Den libanesiska staten fick inte heller någon officiell förfrågan från Hizbollah om tillstånd för importen. Genom att kringgå den libanesiska staten och föra in oljan utan officiella dokument blev den libanesiska staten inte delaktig. Samtidigt förkunnade Hizbollah att de hade lyckats undgå amerikanska sanktioner, något som dess anhängare såg som en seger. Detta befäster bilden av att Hizbollah hade ett starkt egenintresse av att betraktas som Libanons räddare (Vohra 2021; Chehayeb 2021).

Sammantaget blir bilden av legitimitet tvetydig, även i fallet med Hizbollah och dess import av iransk olja. De positiva tongångar som har hörts från både Hizbollahs supportrar och dess motståndare går inte att förneka. Känslan av att det här finns en organisation som är lyhörd inför befolkningens behov, har kapacitet att leverera samhällsservice och lovar att göra den tillgänglig för alla, dvs. verkar för samtliga medborgares behov, gynnar synen på Hizbollah som en legitim och ansvarsfull aktör. Samtidigt finns det en fortsatt skepsis mot att Hizbollah tar statliga åtaganden i egna händer och försöker vinna poänger på icke-legitima, regionala allianser. Detta att ignorera, eller kringgå staten är dessutom i linje med den libanesiska traditionen att organisera en samhällsstruktur där makt och tillhandahållandet av välfärdstjänster är kopplade till sekteristiska aktörer (Egan & Tabar 2016). På så sätt blir Hizbollahs agerande inte ett led i att legitimera den libanesiska staten, utan i den mån det bygger legitimitet, en reflektion av Hizbollahs förmåga att agera på egen hand och samtidigt vinna poänger på att visa på vad man betyder för det libanesiska samhället.

En maritim gräns – framtida potential och förväntad lösning?

Det tredje och avslutande fallet i den här artikeln behandlar upprättandet av en permanent maritim gräns mellan Israel och Libanon. Avtalet skrevs under 27 oktober 2022 och undertecknades officiellt av dels Libanon och FN, dels Israel och FN. Förfarandet var ett sätt att kringgå att Libanon och Israel de facto är fiendestater,¹⁰ även om vapenstillestånd råder sedan 2006 (Hijazi 2022b). Avtalet är ett resultat av elva års förhandlingar, och lägger potentiellt grunden för förändringar i relationen mellan Libanon och Israel. Detta skulle i sin tur kunna innebära att Hizbollahs ”raison d’être”, som motståndsrörelse till Israel, neutraliseras.

I den här artikeln lämnar jag den diskussionen och fokuserar i stället på vad avtalet anses betyda för Libanons elförsörjning och den libanesiska statens legitimitet.

I början på 2000-talet började ett område för utvinning av gas och olja att prospekteras i havet utanför Cypern, Libanon och Israel. I en värld, och inte minst i en världsdelen, där olja och gas har blivit synonymt med utveckling, ekonomiska tillgångar och makt var upptäckten av fältet sensationell. På libanesiskt terrotorium indikerade analyser från 2010 framför allt tillgång på gas, vilket har setts som en framtida lösning på landets ekonomiska bekymmer och det stora importberoendet av bränsle. Så här skriver Fattouh & El-Katiri:

A long-term importer of energy, Lebanon could benefit tremendously from developing its prospective gas reserves by generating a new and potentially important stream of revenue, enhancing its energy security, and reducing air pollution by replacing fuel oil in power generation. [...] The successful development of Lebanon’s offshore gas resources could indeed turn Lebanon into a self-sufficient producer and a potential exporter of natural gas (Fattouh & El-Katiri 2015: 2).

Sådana prognoser lät då, och låter fortfarande, som en gudagåva för libanesiska politiker, tjänstemän och befolkningen i stort. Libanons hittills outnyttjade fossila tillgångar skulle ha potential att fylla det inhemska behovet av bränsle och därmed produktionen av el. Att det dessutom skulle finnas möjlighet att ersätta oljan med gas, som ger mindre luftföroreningar än dieselförbränning, blir ytterligare ett argument för att Libanon går mot en ljusare framtid (Fattouh & El-Katiri 2015).

10 Libanon och Israel har ett turbulent förhållande. Libanon blev tillflyktsort för många palestinska flyktingar 1948 och ingick som part i den arabiska koalitionen i det arabisk-israeliska kriget samma år. Under det libanesiska inbördeskriget invaderade Israel Libanon 1978 och igen 1982, varefter de blev kvar i södra Libanon till år 2000. Sommaren 2006 utspelades ett 33-dagars långt krig mellan Israel och Hizbollah (Leonardsson 2023: 39, 42).

Den legitimerande effekten i olje- och gasutvinningen bygger dock främst på förväntningar på vad som komma ska. Så länge exploateringen av olje- och gastillgångarna förblir en framtida dröm kan den libanesiska staten inte tydligt visa att den kan infria löften och förse befolkningen med bränsle och elektricitet. Regleringen av den maritima gränsen mellan Libanon och Israel är därför ett nödvändigt steg i förverkligandet av framtida drömmar om Libanon som en olje- och gasproducent. Men vad betyder avtalet för Libanons legitimitet som stat? Och har det olika betydelse för olika libanesiska aktörer?

Med avtalet i hamn och potentiella tvister mellan Libanon och Israel om vem som får göra vad i kustområdet undanröjda, ses avtalet som en möjlighet för landet att ta sig ur en alarmerande ekonomisk kris. Som Bassam & Gebeily skriver:

An offshore energy discovery – while not enough on its own to resolve Lebanon’s deep economic problems – would be a major boon, providing badly needed hard currency and possibly one day easing crippling blackouts (Bassam & Gebeily 2022).

Även internationella bedömare har uppmärksammat avtalet för dess möjligheter. Bland annat påpekar en högre tjänsteman i Bidenadministration att: “[...] the agreement would provide Lebanon with fresh potential for foreign direct investment, particularly in the energy sector” (Reuters 2022).

Statens betydelse för avtalet har också påpekats av ett flertal politiska ledare i Libanon. Hizbollahs ledare, Hassan Nasrallah, betonade att avtalet var en framgång för Libanon, och framför allt för Libanons ”tre presidenter”: den shiamuslimska talmannen Nabih Berri, den sunnimuslimska premiärministern Najib Mikati och den kristna presidenten Michel Aoun. Med andra ord var avtalet i realiteten också till fördel för Libanons statskick som en konsociationell demokrati, där sekteristiska ledare ”delar på” den statliga makten (Atallah 2022). Dessutom skrevs avtalet under bara dagar innan president Michel Aouns mandatperiod gick ut. Efter sex år som president, en tid kantad av politiska och ekonomiska kriser, kunde Aoun lämna presidentpalatset efter att ha visat sin kapacitet som den ledare som fört Libanon närmare en ljusare framtid. Vid ingången av avtalet valde Aoun även att ge Gebran Bassil, partiledare för Aouns parti Free Patriotic Movement (FPM) och Aouns svärson, del av äran för att ha initierat förhandlingarna tio år tidigare, då som energi- och vattenminister (Atallah 2022). Möjligen var detta också en del av ett internt spel där Aoun, och Gebran Bassil själv, ser Bassil som en lämplig kandidat att ta över presidentposten (Hijazi 2022b).

Att president Aoun har kunnat ta åt sig äran för avtalet har också påverkat Hizbollahs välvilja att ställa sig bakom det. Partiet har tillhört Aouns mest lojala allierade sedan många år. Däremot är Hizbollahs egna medlemmar de mest kritiska till all typ av samarbete med Israel. Att Hizbollah, genom den

libanesiska staten, går med på ett avtal som reglerar förhållandet mellan Libanon och Israel, ses av många som ett slag mot motståndsrörelsens existensberättigande. Gränsen mellan att låta den libanesiska staten ta åt sig äran för avtalet, och att inte bli åsidosatt som aktör i södra Libanon, har därför varit hårfin för Hizbollah. Som Atallah skriver har Hizbollah själv poängterat sin roll som motståndare till avtalet:

Not to be sidelined, Nasrallah attributed the success of the agreement to the party's history of armed resistance. From Hezbollah's perspective, it was the drones that flew over the Karish field a few months ago and other military maneuvers that forced Israel to reconsider exploration of the Karish field until its dispute with Lebanon was settled. Hezbollah Executive Council Member Sheikh Nabil Qaouk was even more explicit, stating that it was not diplomacy that secured Lebanon's maritime rights, but rather Hezbollah's military force (Atallah 2022).

Ordningen för undertecknandet har också tillskrivits betydelse för vem som får legitimitet för avtalet och för vad. Avtalet existerar som två olika dokument; det ena skrevs under av president Aoun i Beirut och det andra av den israeliska premiärministern Yair Lapid i Tel Aviv. Senare undertecknades dokumenten av Libanons och Israels delegationer i åtskilda rum på FN:s bas i Naqoura vid gränsen mellan de båda länderna. Den amerikanske medlaren Amos Hochstein arkiverade sedan de två dokumenten hos FN (Hijazi 2022a; Times of Israel 2022).

Tillvägagångssättet med två separata dokument ses framför allt av Hizbollah som en garanti för att avtalet inte ska uppfattas som ett närmande eller ett formellt fredsavtal mellan Israel och Libanon. Enligt Hizbollah garanterar arrangemanget också att avtalet inte fungerar som ett ifrågasättande av motståndet mot Israel. Eller som Faisal Abdel Sater, politisk analytiker, uttrycker det: "The fact that Lebanon and Israel will not sign a joint document clearly shows that this agreement is not a form of normalization" (Hijazi 2022a). På motsvarande sätt säger Hassan Nasrallah, Hizbollahs ledare, att "[the deal] is not an international agreement and does not mean Lebanon has recognized Israel [as a state]" (Hijazi 2022b). På så sätt anser Hizbollah att avtalet inte skall kunna ifrågasätta dess existens som legitim motståndsrörelse. Samtidigt anser många analytiker att de ihärdiga försöken att förminska avtalets betydelse visar på att även Hizbollah själv inte helt kunnat hantera de frågor som avtalet väcker om dess existensberättigande som motståndsrörelse (Hijazi 2022b; Atallah 2022).

Både Hizbollahs och Aouns uttalanden visar på hur olika grupperingar i Libanon använder den israelisk-libanesiska överenskommelsen för att stärka sin egen grupp position i det interna maktspelet. Även om olje- och gasfyndigheterna ännu inte har materialiserats används de för att legitimera den

egna gruppens delaktighet i statens affärer. Samtidigt har avtalets betydelse för Libanon också betonats internationellt. Tillförordnade premiärministern Najib Mikati poängterade att avtalet var resultatet av ett lyckat samarbete mellan libanesiska statstjänstemän och "Libanons vänner" (Atallah 2022), och att det visade på Libanons vilja till internationellt samarbete.

Kanske är det just på den internationella nivån som Libanons legitimitet stärkts mest av avtalet. Både USA:s president Joe Biden och Frankrikes president Emmanuel Macron har välkomnat överenskommelsen. USA:s ambassadör i Libanon, Dorothy Shea, poängterade att de ingångna avtalet är "a glimmer of hope on the economic horizon for the Lebanese people" (El Hage 2022), vilket öppnar upp för nya möjligheter men också nya åtaganden för den libanesiska staten. I kölvattnet av Libanons ekonomiska kris kan den internationella välviljan bli avgörande för hur externa aktörer förhandlar med landet och hur de förhåller sig till hantering av Libanons statsskuld och möjligheterna att bistå med nya lån. Det kan också avgöra hur globala företag ser på att investera i Libanons potentiella olje- och gassektor (Hijazi 2022b).

Samtidigt är avtalet en bekräftelse på att USA fortfarande kan spela rollen av aktiv medlare i Mellanöstern. Eller som en högre tjänsteman i Bidenadministrationen uttrycker det:

This is not a direct bilateral agreement. It is through the United States, but it is a marking of boundary that will allow both countries to pursue their economic interests without conflict (Reuters 2022).

I en större geopolitisk kontext blir USA:s aktiva intervention i förhandlingsprocessen också en möjlighet för supermakten att befästa sin roll i Mellanöstern, något som blivit extra viktigt i ljuset av kriget i Ukraina och Kinas framgång som medlare mellan Iran och Saudiarabien. För det första önskar man hitta nya bränslekällor för ett Europa som tidigare varit i stort sett helt beroende av rysk gas och olja. Framst handlar det om bränsle från Israel, som har kommit längre i sin exploatering av olja och gas, men i framtiden eventuellt också från Libanon. För det andra stärker USA genom sitt stöd till avtalet sin position i östra Medelhavet, där till exempel alliansen mellan Turkiet och Libyen och närvaro av ryska företag i Syriens maritima zon rubbat den geopolitiska balansen till amerikansk nackdel (Atallah 2022).

Som den här diskussion visar, används avtalet mellan Libanon och Israel för att bygga legitimitet på tre plan: att legitimera den libanesiska staten genom en tro på en framtida kapacitet, att legitimera olika libanesiska aktörer och deras agendor, och att legitimera Libanon som en samarbetspartner internationellt. Samtidigt är det en legitimitet som helt eller delvis bygger på en outnyttjad potential. På så vis bygger avtalets legitimerande effekt på kollektivt formulerade förväntningar, eller snarare förhoppningar, där den enda kapacitet som hittills visats är libanesiska aktörers förmåga att sluta avtalet med Israel.

Avslutning

I den här artikeln har jag undersökt hur legitimitet skapas, och för vem, i processer som är kopplade till elförsörjning som en basal samhällsservice i Libanon. Erfarenheterna från Libanon, ett land som ofta beskrivs som starkt splittrat, i djup ekonomisk och politisk kris och på senare år klassificerat som en svag eller till och med en kollapsad stat, har här gett en insikt i hur samhällsservice, trots allvarliga utmaningar, kan implementeras i praktiken. Genom att fokusera på ett lokalt, ett regionalt och ett nationellt exempel där olika aktörer har varit involverade för att förse befolkningen med elektricitet undersöker jag vilken potential energitillgång som samhällsservice har och för vem.

I exemplet med Zahle som elleverantör och Hizbollah som importör av olja visar det sig att tillhandahållandet av el, eller i Hizbollahs fall av bränsle till el, har haft en legitimerande effekt genom att aktörerna Hizbollah och EDZ visar på lyhörddhet för befolkningens behov genom ett inkluderande förhållningssätt, samtidigt som de har kapacitet att leverera energi. På så sätt skapar det också en acceptans för EDZ och Hizbollah, där de nationella och internationella relationerna som ligger till grund för varför de lyckas, blir mindre viktiga. Samtidigt visar båda fallen på att utnyttjandet av nationella och regionala kontakter inte leder till att statens legitimitet ökar. Detta trots att EDZ:s framgång inte hade varit möjlig utan parlamentariskt stöd eller regeringsbeslut om lukrativa kontrakt med EDL. Hizbollahs import av bränsle, som till viss del gick till statliga institutioner, blev inte heller någon vinst för staten. I stället blev det tydligt att Hizbollah kringgått staten och att legitimiteten endast tillfaller Hizbollah som en enskild aktör.

Det tredje fallet är unikt då det bygger på en förväntan om en framtida resurstillgång. Samtidigt visar analysen att de inblandade aktörerna alla utnyttjar undertecknandet av avtalet för att själva framstå som centrala aktörer. President Aouns och Hizbollahs sätt att framställa sin egen centrala roll används för att legitimera sitt ledarskap som nödvändigt för den egna gruppens inkludering i den libanesiska staten. Men framför allt legitimerade avtalet Libanon på ett internationellt plan, som en samarbetspartner och ansvarsfull aktör.

De tre exemplen visar hur sekteristiska grupper och internationella kontakter spelar roll för att tillgodose libanesernas välfärd. Detta blir på så sätt ett medel för fortsatt legitimering av den sekteristiska uppdelningen av politisk makt i Libanon, och i förlängningen ett stärkande av regionala och globala allianser.

Den starka kopplingen till Libanons politiska ekonomi som vi ser i tillhandahållandet av el innebär därför att samhällsservice har liten möjlighet att skapa legitimitet för den libanesiska staten som helhet. Samhällsservice fortsätter i stället att reproducera Libanon som en splittrad stat, där individuella grupper och aktörers intressen står över statens intressen, något som i slutändan missgynnar allmännyttan och den libanesiska befolkningen.

De förhoppningar om att samhällsservice kan vara en väg framåt i återuppbyggnad av ett land efter en konflikt, en vanlig uppfattning bland biståndsaktörer, verkar härmed ha grusats.

De allianser som finns mellan libanesiska och internationella aktörer i tillhandahållandet av el belyser även den starka koppling till internationella agendor som vardagsproblematiken i Libanon är en del av och reproducerar. Om Libanons bristande elförsörjning är ett exempel på landets djuptgående politiska och ekonomiska kris, kan vi också se hur Libanons förmåga att hitta lösningar på krisen hänger samman med, men också gynnar, externa aktörer.

Litteraturförteckning

- Ahmad, Ali, 2020. "Distributed power generation for Lebanon. Market assessment and policy pathways", *World Bank Group*, 2020-05-10, tillgänglig på <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33788>, citerad 2022-12-06 .
- Ahmad, Ali, McCulloch, Neil, Al-Masri, Muzna & Ayoub, Marc, 2020. "From dysfunctional to functional corruption: the politics of reform in Lebanon's electricity sector", *Anti-Corruption Evidence* 030, s. 1-57.
- Associated Press, 2021. "Fuel delivery arranged by Hezbollah arrives in Lebanon", *Daily Sabah*, 2021-09-16, tillgänglig på <https://www.dailysabah.com/world/mid-east/fuel-delivery-arranged-by-hezbollah-arrives-in-lebanon>, citerad 2022-10-06.
- Atallah, Sami, 2022. "The Lebanon-Israel maritime agreement: Myth of a victory", *The Policy Initiative*, 2022-11-02, tillgänglig på <https://www.thepolicyinitiative.org/article/details/226/the-lebanon-israel-maritime-agreement-myth-of-a-victory>, citerad 2022-12-01.
- Bassam, Laila & Gebeily, Maya, 2022. "Looped in 'line by line', Hezbollah shows pragmatic side in Lebanon-Israel deal", *Reuters*, 2022-10-19, tillgänglig på <https://www.reuters.com/world/middle-east/exclusive-looped-line-by-line-hezbollah-shows-pragmatic-side-lebanon-israel-deal-2022-10-18/>, citerad 2022-11-09.
- Brinkerhoff, Derick W., 2011. "State fragility and governance: conflict mitigation and subnational perspectives", *Development Policy Review* 29(2), s. 131-153.
- Brinkerhoff, Derick W. & Johnson, Ronald W., 2008. "Good Enough Governance in Fragile States: the Role of Center-Periphery Relations and Local Government". Paper, 4th International Specialised Conference, International Aid and Public Administration, Ankara.
- Cammatt, Melani & Issar, Sukriti, 2010. "Bricks and mortar clientelism: Sectarianism and the logics of welfare allocation in Lebanon", *World Politics* 62(3), s. 381-421.
- Cheema, G. Shabbir & Rondinelli, Dennis (red.), 2007. *Decentralizing governance: Emerging concepts and practices*. Virginia: Brookings Institution Press.
- Chehayeb, Kareem, 2021. "Hezbollah-brokered Iranian fuel arrives in crisis-hit Lebanon" *Al Jazeera*, 2021-09-16, tillgänglig på <https://www.aljazeera.com/news/2021/9/16/first-shipment-hezbollah-iranian-fuel-arrives-lebanon>, citerad 2022-10-06.
- Dal Bello, Guilia, 2021. "Managing a crisis: Hezbollah's welfare expansion", *E-International Relations*, 2021-04-26, tillgänglig på <https://www.e-ir.info/2021/04/26/managing-a-crisis-hezbollahs-welfare-expansion/>, citerad 2022-12-01.

- Economist Intelligence, 2022. "Democracy Index 2021. The China challenge", London, tillgänglig på <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/>, citerad 2022-03-10.
- Egan, Martyn & Tabar, Paul, 2016. "Bourdieu in Beirut: Wasta, the state and social reproduction in Lebanon", *Middle East Critique* 25(3), s. 249-270.
- El Deeb, Sarah, 2021. "Lebanon's 2 main state power plants shut down, out of fuel", *AP News*, 2021-10-09, tillgänglig på <https://apnews.com/article/business-lebanon-middle-east-7fd70591b6c73752aa40ae37606786cf>, citerad 2022-10-06.
- El Hage, A-M., 2022. "Maritime agreement 'glimmer of hope' that Lebanon's leaders can make the hard decisions ahead: US ambassador", *L'Orient-Le Jour*, 2022-11-07, tillgänglig på <https://today.lorientlejour.com/article/1317201/maritime-agreement-glimmer-of-hope-that-lebanons-leaders-can-make-the-hard-decisions-ahead-us-ambassador.html>, citerad 2022-11-09.
- Fardoun, Farouk, Ibrahim, Oussama, Younes, Rafic & Louahlia-Gualous, Hasna, 2012. "Electricity of Lebanon: Problems and recommendations", *Energy Procedia* 19, s. 310-320.
- Fattouh, Bassam & El-Katiri, Laura, 2015. "Lebanon's gas trading options", The Lebanese Center for Policy Studies, 2016-01-01, tillgänglig på <https://www.lcps-lebanon.org/articles/details/2253/lebanon%E2%80%99s-gas-trading-options>, citerad 2022-10-06.
- Fawaz, Mona, 2014. "The Politics of property in planning: Hezbollah's reconstruction of Haret Hreik (Beirut, Lebanon) as case study", *International Journal of Urban and Regional Research* 38(3), s. 922-934.
- Freedom House, 2023. "Freedom in the World 2023. Lebanon", tillgänglig på <https://freedomhouse.org/country/lebanon/freedom-world/2023>, citerad 2023-03-10.
- Fragile States Index, 2022. "Fragile state index - Country rankings", tillgänglig på https://www.theglobaleconomy.com/rankings/fragile_state_index/, citerad 2023-03-10.
- GAO, 2005. "Rebuilding Iraq. Status of Funding and Reconstruction Efforts", United States Government Accountability Office, July, tillgänglig på <https://www.gao.gov/assets/gao-05-876.pdf>, citerad 2023-03-15.
- Ghaddar, Sima, 2016. "Machine politics in Lebanon's alleyways", *The Century Foundation*, 2016-05-06, tillgänglig på <https://tcf.org/content/report/machine-politics-lebanons-alleyways/>, citerad 2022-11-09.
- Grindle, Merilee S., 2004. "Good enough governance: Poverty reduction and reform in developing countries", *Governance* 17(4), s. 525-548.
- Grindle, Merilee S., 2011. "Good Enough Governance Revisited", *Development Policy Review* 29(1), s. 199-221.
- Hamzeh, A. Nizar, 2001. "Clientalism, Lebanon: Roots and trends", *Middle Eastern Studies* 37(3), s. 167-178.
- Hijazi, Salah, 2022a. "How and by whom will the Lebanon-Israel maritime border deal be signed?" *L'Orient Today*, 2022-10-26, tillgänglig på <https://today.lorientlejour.com/article/1315858/how-and-by-whom-will-the-lebanon-israel-maritime-border-deal-be-signed.html>, citerad 2022-11-09.
- Hijazi, Salah, 2022b. "Who will benefit from the maritime border demarcation deal?", *L'Orient-Le Jour*, 2022-10-28, tillgänglig på <https://today.lorientlejour.com/article/1316119/who-will-benefit-from-the-maritime-border-demarcation-deal.html>, citerad 2022-11-09.
- Human Rights Watch, 2023. "Cut Off From Life Itself. Lebanon's Failure on the Right to Electricity", tillgänglig på <https://www.hrw.org/report/2023/03/09/cut-life-itself/lebanons-failure-right-electricity>, citerad 2023-03-15.

- Jaafari, Shirin & Battah, Habib, 2021. "Lebanon's electricity crisis means life under candlelight for some, profits for others", *The World*, 2021-11-22, tillgänglig på theworld.org/stories/2021-11-22/lebanon-s-electricity-crisis-means-life-under-candlelight-some-profits-others, citerad 2022-12-01.
- Kachuyevski, Angela & Olesker, Ronnie, 2014. "Divided societies and identity boundaries: A conflict analysis framework", *International Journal of Conflict Management* 25(3), s. 304-321.
- Khalaf, Samir, 2012. *Lebanon adrift. From battleground to playground*. Lebanon: Saqi Books.
- Krampe, Florian, 2016. "Empowering peace: Service provision and state legitimacy in Nepal's peace-building process", *Conflict, Security & Development* 16(1), s. 53-73.
- LCPS, 2017. "Sectarianism and consociational democracy: An interview with Dr. Bassel Salloukh", *The Lebanese Center for Policy Studies*, 2018-10-15, tillgänglig på <https://lcps-lebanon.org/agendaArticle.php?id=77>, citerad 2022-09-01.
- LCPS, 2022. "The Lebanon Crisis: Three years in the making", *The Lebanese Center for Policy Studies*, 2022-05-09, tillgänglig på <https://www.lcps-lebanon.org/data/details/4679/the-lebanon-crisis-three-years-in-the-making>, citerad 2022-10-09.
- Leenders, Reinoud, 2012. *Spoils of truce: Corruption and state-building in postwar Lebanon*. New York: Cornell University Press.
- Lemay-Hébert, Nicolas, 2009. "Statebuilding without Nation-building? Legitimacy, State Failure and the Limits of the Institutional Approach", *Journal of Intervention and Statebuilding* 3(1), s. 21-45.
- Leonardsson, Hanna, 2019. "Making sense of Lebanon's protests", *School of Blogal Studies*, 2019-10-24, tillgänglig på <https://www.blogalstudies.com/post/making-sense-of-lebanon-s-protests>, citerad 2022-07-04.
- Leonardsson, Hanna, 2020. "Vertical relationships and local peacebuilding in Lebanon: The case of responsive waste management", *Journal of Peacebuilding & Development* 15(2), s. 219-234.
- Leonardsson, Hanna, 2023. *Navigating the Local: Politics of Peacebuilding in Lebanese Municipalities*. Bristol: Bristol University Press.
- McCulloch, Neil, 2021. "Tackling Lebanon's electricity crisis: Lessons from Yemen", *Lebanese Center for Policy Studies*, tillgänglig på <https://www.lcps-lebanon.org/articles/details/3627/tackling-lebanon%E2%80%99s-electricity-crisis-lessons-from-yemen>, citerad 2022-12-01.
- McLoughlin, Claire, 2015. "When does service delivery improve the legitimacy of a fragile or conflict-affected State?", *Governance* 28(3), s. 341-356.
- McLoughlin, Claire, 2019. "Non-state actors, service delivery and statebuilding", s.137-150 i Lemay-Hébert, Nicolas (red.), *Handbook on intervention and statebuilding*. Cheltenham: Edward Elgar.
- MEMRI TV, 2021. "Lebanese energy expert: The free fuel Iran is giving Lebanon does not solve our energy crisis", *MEMRI TV Videos*, 2022-09-21, tillgänglig på <https://www.youtube.com/watch?v=EvRx5TuafMQ>, citerad 2022-12-01.
- Middle East Monitor, 2022. "Lebanon: Geagea agrees with Hezbollah call for Iran oil imports", *Middle East Monitor*, 2022-07-28, tillgänglig på <https://www.middleeastmonitor.com/20220728-lebanon-geagea-agrees-with-hezbollah-call-for-iran-oil-imports/>, citerad 2022-10-09.
- Norton, Augustus Richard, 2007. "The role of Hezbollah in Lebanese domestic politics", *The International Spectator* 42(4), s. 475-491.

- Nucho, Joanne Randa, 2016. *Everyday sectarianism in urban Lebanon. Infrastructures, public services, and power*. Princeton: Princeton University Press.
- Paler, Laura, Marshall, Leslie & Atallah, Sami, 2018. "Featured analysis: Why are people not willing to publicly support political reform?", *Lebanese Center for Policy Studies*, 2018-05, tillgänglig på <http://lcps-lebanon.org/featuredArticle.php?id=157>, citerad 2022-07-04.
- Paris, Roland & Sisk, Timothy D., 2009. *The Dilemmas of Statebuilding: Confronting the Contradictions of Postwar Peace Operations*. Hoboken: Taylor & Francis.
- Reuters, 2022. "Biden congratulates Israel, Lebanon on maritime border deal", *Reuters*, 2022-10-11, tillgänglig på <https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-congratulates-israel-lebanon-maritime-border-deal-2022-10-11/>, citerad 2022-11-10.
- Salamey, Imad, 2014. *The Government and Politics of Lebanon*. Oxon: Routledge.
- Salloukh, Bassel F., 2019. "Taif and the Lebanese State: The Political Economy of a Very Sectarian Public Sector", *Nationalism and Ethnic Politics* 25(1), s. 43-60.
- Sewell, Abby, 2021. "Électricité de Zahlé, which until now has provided 24/7 electricity in Zahle and surrounding villages, announced that it is rationing power for industrial customers and asked customers to conserve energy to avoid power cuts for residential users", *L'Orient Today*, 2021-07-09, tillgänglig på <https://today.lorientlejour.com/article/1267927/electricite-de-zahle-which-until-now-has-provided-24-7-electricity-in-zahle-and-surrounding-villages-announced-that-as-of-today-it-will-begin-rationin.html>, citerad 2021-08-24.
- Times of Israel, 2022. "Israel and Lebanon approve maritime deal; Lapid hails 'recognition' by enemy state", *Times of Israel*, 2022-10-27, tillgänglig på <https://www.timesofisrael.com/israel-approves-lebanon-deal-lapid-hails-recognition-by-enemy-state/>, citerad 2023-03-15.
- Trading Economics, 2023. "Crude Oil Prices", tillgänglig på <https://tradingeconomics.com/commodity/crude-oil>, citerad 2023-03-14.
- Transparency International, 2022. "Corruption Perceptions Index 2022. Lebanon", tillgänglig på <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/lbn>, citerad 2023-03-14.
- Vohra, Anchal, 2021. "Hezbollah is trying to be Lebanon's savior", *Foreign Policy*, 2021-04-05, tillgänglig på <https://foreignpolicy.com/2021/09/17/hezbollah-is-trying-to-be-lebanons-savior/>, citerad 2022-10-06.
- World Bank Group, 2020. "Lebanon power sector emergency action plan", *World Bank*, 2020-07-01, tillgänglig på <http://documents.worldbank.org/curated/en/500281593636676732/Lebanon-Power-Sector-Emergency-Action-Plan>, citerad 2021-08-24.
- Wroughton, Lesley & Pamuk, Humeyra, 2019. U.S. "To end all waivers on imports of Iranian oil, crude price jumps", *Reuters*, 2019-04-22, tillgänglig på <https://www.reuters.com/article/us-usa-iran-oil/u-s-to-end-all-waivers-on-imports-of-iranian-oil-crude-price-jumps-idUSKCN1RXoR1>, citerad 2022-10-13.
- Zeidan, Diana, 2017. "Municipal management and service delivery as resilience strategies: Hezbollah's local development politics in South-Lebanon", s. 37-40 i Baker, Lauren, Kao, Kristen, Lust, Ellen & Lynch, Marc (red.), *Local Politics and Islamist Movements*, POMEPS Studies 27.